

NA ERTANIJE – PRVI DIO

Cilj Na ertanija

Ilija Garašanin odmah, na samom početku "Na ertanija", neuvijeno kaže:

Ilija Garašanin – uvijek koji je znao svoj posao

Ilija Garašanin je bio srpski književnik, političar i premijer, poznat kao autor srpskog programa Na ertanije. Garašanin je u bio kod privatnih intelektualca jer mu je otac bio bogati trgovac.

"Srbija se mora i u tom smotreniju u red ostalih evropejskih država postaviti, stvorivši jedan plan za svoju budućnost, ili tako reći da sastavi sebi jednu domaću politiku po kojim glavnim principima treba Srbija kroz više vremena stalno da se vlada i sve svoje poslove po njima postojano da upravlja.

2

Dviženije i talasanje **me u Slavenima** po čelo je već, i zaista nikad prestati neće. Srbija mora ovo dviženije i ulogu ili zadatak, koji će ona u tom dviženiju za izvršenje imati, vrlo dobro upoznati.

Ako **Srbija dobro projesapi šta je ona sad?** u kakvom se posloženiju nalazi? i kakvi njeni narodi okružavaju? to se ona mora uveriti o tome, **da je ona mala, da ona u ovom stanju ostati ne sme**, i da ona samo u sojuzu **sa ostalim okružavaju im je narodima** za postići i svoju budućnost svoj zadatak imati mora."

Moj osvrt na ciljeve Na ertanija

Na ertanijem se nije kanilo rješavati nacionalno pitanje Srba, nego isključivo položaj države Srbije (u nastajanju) u – kako bi se danas reklo – zajednici evropskih naroda (t.j. država).

Realnost ciljeva Na ertanija

Niti u razmatranju pitanja pravaca državne politike Srbije, o kojima govori Na ertanije, Ilija Garašanin nema dvojbe:

"Tursko carstvo mora se raspadati, i to raspadanje može se samo na dva na ina dogoditi.

1. Ili e carstvo to biti razdeljeno; ili
2. Bi e ono na novo sazidano od svojih hristijanskih žitelja."

Moj osvrt na ciljeva Na ertanija

Na ertanije vidi Tursko carstvo (u raspadanju) kao podru je na koje se Srbija treba širiti (jer je Srbija "mala", a ne zato što bi to odgovaralo interesima Srba). Rije je o "okruženju" Srbije: Bosna, Makedonija i Bugarska, a ne o Osmanlijskoj jezgri. Zato se pristup Ilije Garašanina mora ocijeniti apsolutno razumnim i realnim.

3

Prepreke ciljevima Na ertanija

Pred ciljevima su toliko uo ljive prepreke (zapravo: konkurenti) da bi ih uspio vidjeti i sadašnji hrvatski politički vrh:

"O slu aju ovom ne emo opširno govoriti, no samo to primetiti moramo da bi pri ovom doga aju. **Rusija i Austrija glavne role igrati morale, jer su one susedne i grani e e sile. Ove dve sile lako bi se mogle pogoditi i složiti, koje e zemlje i predjeli kojoj pripasti. Austrija samo za pritjažavanjem zapadnih, a Rusija za osvojenjem isto nih zemalja težiti može.**"

Moj osvrt na prepreke ciljevima Na ertanija

Austrija i Rusija (tursko) blago dijele. Garašanin to gleda i nastoji što god za sebe (za Srbiju! – e za Srbe) zgrabiti.

Real-politika Na ertanija

Ilija Garašanin, reklo bi se, mudruje, ali izgled (kao i u svim pregovorima) vara. On traži onoliko koliko misli da bi mogao tražiti, a da dobije ono s im bi mogao biti zadovoljan:

"Tako dakle u slu aju razdeljenja, svi **Srbi samo Austriji pali bi u djel.** Austrija i Rusija znadu to odve dobro da tursko carstvo kao takvo, dugu budu nost ne e imati. **Obe države ovu priliku upotrebljuju da u ine svoje granice što skorije raširiti.** Oba dve one na tome rade svakojako, da preduprede i prepre e da se na mesto turskog drugo hristijansko carstvo izrodi; jer bi onda **za Rusiju iš ezla lepa nadežda i prijatan izgled, da e Carigrad uzeti i držati,** koje je njen najmiliji plan od Petra Velikoga; a **za Austriju porodila bi se otuda groze a opasnost da e Južne Slovene svoje izgubiti.**

4

Austrija dakle mora pod svima opstojateljstvima biti neprestano neprijatelj srbske države; **sporazumjenije dakle i sloga sa Austrijom jeste za Srbiju politička nemogućnost;** jer bi ona sama sebi uže na vrat bacila.

Samo Austrija i Rusija mogu raditi o propasti i razdeljenju turskog carstva. One se o tome brinu. Rusija ovo stanje ve od mnogo godina prepravlja i priugotavljava.

Sad ve i Austrija ne može ina e, nego mora i ona pomagati i za sebe gledati kao što je i pri razdeljenju Poljske inila.

Moj osvrt na real-politiku Na ertanija

Jasno je bilo: (1) Tursko carstvo propada, (2) Austrija i Rusija su države koje e odlu ivati kome e što od njega pripasti, (3) Austriju brine opasnost da bi mogla "**Južne Slovene svoje izgubiti**", a za Rusiju bi "**lepa nadežda i prijatan izgled, da e Carigrad uzeti i držati**".

Hrvati u Na ertaniju

Gdje smo mi Hrvati u Na ertaniju? Nigdje. Srbi nas ne vide, ne zbog toga – kako si mi sami umišljamo – što nas mrze, nego zato što smo (tada) bili u "austrijskom truhu" i što nas ve ina u to doba nije imala o i Dr. Ante Star evi a: "Ni s Be om!, ni s Peštom!".

Ilija Garašanin vidi ono što vidi:

"Sporazumjenije dakle i sloga sa Austrijom jeste za Srbiju politika nemogućnost."

U takvim situacijama ja obi no kažem: To ka. Tako u i sada u initi.

5

Kad vidiš nešto, onda vidiš upravo to što vidiš, tako i itaj ono što piše, a ne ono što želim da piše (kao Ilija Garašanin):

"Iz ovog poznanja **proisti e erta i temelj srpske politike**, da se ona ne ograni čava na sadašnje njene granice, no da teži sebi **priljubiti sve narode srpske koji ju okružavaju**."

A one su:

"Srpska država koja je ve sre no po ela, no koja se rasprostirati i oja ati mora, ima svoj **osnov i temelj tvrdi u carstvu srpskom 13-ga i 14-ga stoljetija** i u bogatoj i slavnoj srpskoj istoriji. Po istoriji ovoj zna se da su **srpski carevi po eli bili gr kom carstvu** mah otimati i skoro bi mu konac u inili te bi tako na mesto propadšeg isto no-rimskog carstva srbsko-slavensko carstvo postavili i ovo naknadili. **Car Dušan silni primio je ve grb carstva gr kog**. Dolazak Turaka prekinuo je ovu promenu i prepre io je ovaj posao za dugo vreme, no sad, **pošto je sila turska slomljena i uništena tako re i, treba da po ne isti onaj duh dejstvovati, prava svoja na novo tražiti, i prekinuti posao na novo nastaviti**."

Moj osvrt na Hrvate i Na ertaniju

Kratko: Nikada Hrvati nisu bili u Dušanovom carstvu. Zaključak slijedi sam od sebe.

Moj op i osvrt na Na ertanije

Hrvati moraju:

1. prestati gledati na svoje odnošaje sa Srbima kroz austrijske nao ale (sada: nao ale Europske Unije Andreja Plenkovi a),

6

2. prestati poistovje ivati ciljeve države Srbije i ciljeve Srpskog Naroda,

3. vratiti se na elima Dr. Ante Star evi a: (a) Srbi!, mi izravno pregovaramo s Vama, zaboravite na sve ostale, (b) Srbi!, mi pregovaramo s Vama, ali samo sa stajališta

**povijestnog Hrvatskog Državnog Prava, (c) Srbi!, mi pregovaramo s Vama znaju i i
uvažavaju i interese Srpskog Naroda.**

* * *

A onda se u ovu složenu političku igru umiješao (usmjereni) "**Be ki ak**"!

NA ERTANIJE – DRUGI DIO: BE KI AK

Žbiri donose vijesti Austrijskom Caru

Karlovy Vary. Kraljevske toplice. Stigli vjerni žbiri pred cara.

"Karlovy Vary grad je i toplice na zapadu eške. To su jedne od najpoznatijih europskih toplica. Grad ima 52.359 stanovnika. Nalazi na uš u rijeke Teple u rijeku Oh e. Teplá izvire u termalnom izvoru, te je u njoj voda topla. Postoji 13 velikih termalnih izvora i preko 300 manjih. Grad je osnovao car Karlo IV." (hr.wikipedia.org)

Nezgodna vijest za Austrijskog Cara

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, na Istoku se kuha."

"Uvijek se je tamo kuhalo."

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, sad je druga ije, pojavila se opet Srbija."

"Srbija. Srbi. Što je to?"

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, ima tamo neki Ilija Garašanin. On ovako govori:

"Austriju brine opasnost da bi mogla Južne Slovene svoje izgubiti."

"Uh, uh, ne može to biti. Zovite mi moje mudrace."

Austrijski Car se zamislio

" uli ste što govori taj Ilija Garašanin?"

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, uli smo."

"Što mi je initi?"

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, treba na to odgovoriti."

2

"Ima li ovjek koji bi bio kadar to u initi?"

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, nije dovoljan jedan ovjek, treba cijeli orkestar."

"Orkestru treba dirigent."

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, tako je. Dirigent, ali i svira i: violine, guda i, bubnjari."

"Uradite to, ali ubacite i nekog popa. Ako iz zaobi emo, sve e pokvariti."

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, imamo jednog, ali on hoda po selima, ide ak do akova."

"Ne smeta. Važno je samo zna li on graditi. Nešto veliko graditi, što se izdaleka vidi."

Carski mudraci pronalaze rješenje

Carski mudraci izmudrovaše na in kako e se problem riješiti.

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, znamo što nam je initi."

"Mora biti cjelovito rješenje."

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, o tome se i radi. Ilija Garašanin je napisao:

"Za Austriju porodila bi se otuda groze a opasnost da e Južne Slovene svoje izgubiti."

Umjesto toga mi emo Južne Slovene dobiti."

"Koga ete dobiti?"

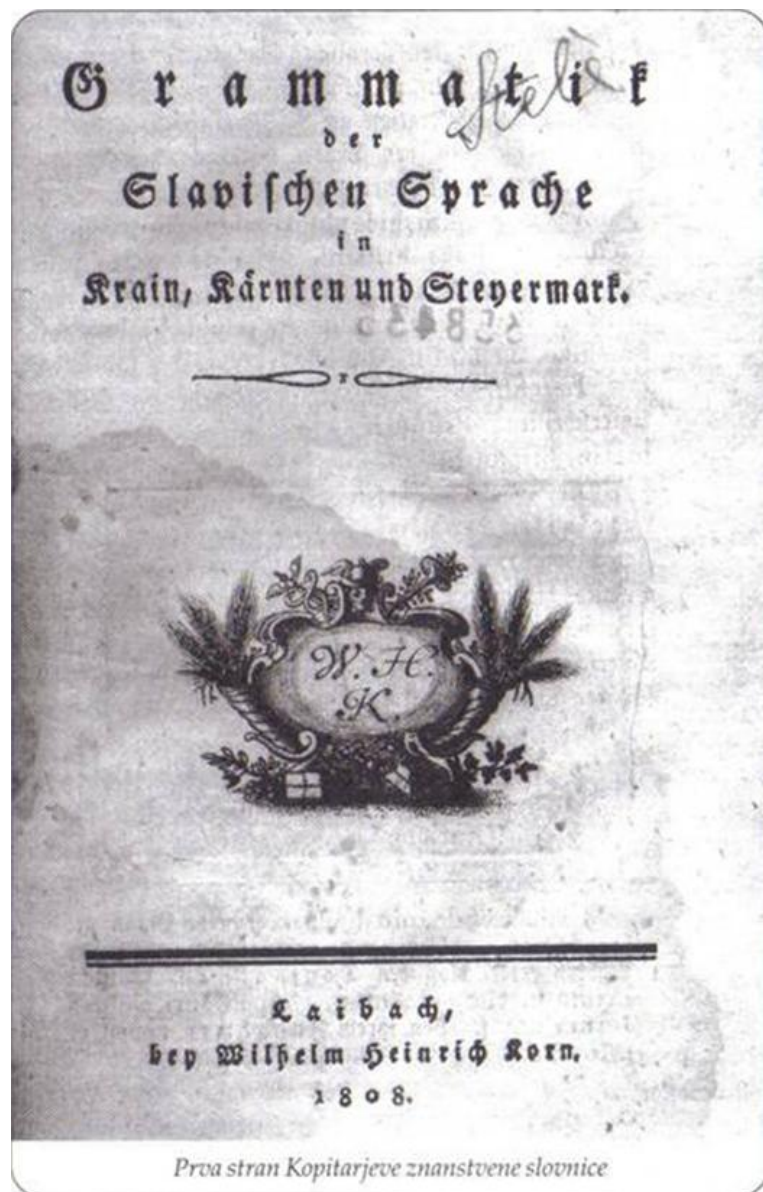
"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, Južne Slovene iz Bosne. Nakon malo vremena i Južne Slovene iz Srbije."

"Ne e to i i. U Bosni su Hrvati, u Srbiji su Srbi."

3

"Vaše Carsko i Kraljevsko Veli anstvo, i i e. Razradili smo plan. Našli smo majstore koji e to uraditi."

"Slažem se, ali mi javljajte kako posao napreduje."

Na djelu

Majstori se prihvatise posla. Svira i zasviraše. Hrvati? Kako koji. Neki u orkestar, neki uživaju u glazbi, neki – dobili po le ima.

4

Bistro srpsko selja ko mom e, kao kandidat za dirigenta Be kog Carskog orkestra ("Vuk Stefanovi Karadži ", hr.wikipedia.org)

Na oše ga. Pametan, spretan, sluša. U opancima i sa šajka om na glavi.

Odgovara zadanim mjerama:

"Vuk Karadžić rođen je u obitelji u kojoj su djeca umirala, pa je dobio ime Vuk kako ga vještice ne bi ubile. Rođen je u selu Tršiću u Osmanskom Carstvu (danas Srbija). O evim podrijetlom (baka i djed) je iz plemena Drobnjaci (suvremena Crna Gora, oblast između sadašnjih općina Žabljak i Šavnik), iz sela Petnjica, a majka mu je rođena u Bratonožićima u Crnoj Gori. **Pisati i itati nauio je kod rođaka Jevte Savića, jedinog pismenog čovjeka u kraju.** Obrazovanje je nastavio početkom 1796. godine u Loznici koju napušta u trećem razredu zbog izbijanja kuge, a poslije ga otac šalje u manastir Tronošu gdje je uio "bekavicu" (sricanje iz bukvara) i časoslov. **Kako ga u manastiru nisu podučavali, nego tjeerali čuvati stoku,** otac ga je vratio kući. Po izbijanju Prvog srpskog ustanka, 1804. godine **postao je pisarom u etiharambašehurijevu** jeseni iste godine otac ga šalje u Srijemske Karlovce, gdje nastavlja školovanje. Godinu dana uio je privatno a **jednu godinu kao redoviti učitelj** škole za obrazovanje klerika (tu mu je nastavnikom bio Lukijan Mušicki) gdje je uio srpski, njemački, slavensku gramatiku, aritmetiku i katekizam. Pošto **nije dobro svladao njemački** nije mogao nastaviti školovanje u karlovačkoj gimnaziji te odlazi u Petrinju u itijemački."

Odvedošega u Beograd:

"U svibnju 1813. godine, po Karađorđevu nalogu zamijenio je Jevta Savića u Brznoj Palanci na dužnosti sudca i upravitelja a kada ustanak propada (1813.), **odlazi u Beograd**. U Beogradu stiže u studenom iste godine i kako sâm kaže, "**barem od sve muke ne bi li nemački nauio**".

5

Bistro srpsko seljako momčad, kao budući dirigent Beogradačkog orkestra – sprema se za koncert

Dadošemu vrsne učitelje:

"U Beogradu upoznaje **Jerneja Kopitara** koji mu dalje pomaže u ostvarenju planova. Započeo je svoj rad na reformi srpskoga jezika i pravopisa i uvođenju narodnog jezika u književnost. Slavno pravilo V. S. Karadžića 'Piši kako govoriš', imali su Hrvati prije Karadžića, a **Karadžić ga je jednostavno izvadio iz djela Nijemca Johanna Adelunga, Vollständige Anweisung zur deutschen Orthographie;** koje glasi **Schreib wie du sprichst** (Piši kako govoriš). Sve biografije o Karadžiću ističu velik utjecaj Kopitara na njegov rad. **U početnim koracima Karadžića Kopitar je bio glavni pokretač. Općenito je potvrđena misao, da nije bilo Kopitara, nikada ne bi bilo Karadžića,** ni njegovih zasluga za srpski jezik."

Budno Carevo oko:

"U prvoj polovici 19. stoljeća, **uz pomoć tadašnjih vrhunskih filologa, kao što su braća Grimm i austrijskih vlasti koje je predstavljao Jernej Kopitar, glavni habsburški cenzor za slavenske knjige - Vuk Stefanović Karadžić** počeo je opsežnu reformu srpskoga jezika."

Putokazi vode na Istok:

"Bit spora nije ležala u akademskim nijansama, nego u **samodefiniciji srpske nacionalne kulture** toga doba. Ukratko: iako se veoma često, poglavito u popularizatorskim djelima i širokim krugovima, srž Karadžićeve jezične preoblike traži u grafijskoj i pravopisnoj promjeni, to je tek tehnički vid njegova prevrata. Glavna razlučnica spora bješe u tom što je Karadžić, u općem smjeru djelovanja, **jezik oblikovao prema idealiziranom uzoru srpskihseoskih govora,** kao i to što se dio njegovih jezikoslovnih inovacija ili oslanjao ili bio na crti već postojeća ostvarenja hrvatske jezične kulture.

Probrana literatura:

"No, taj pristup pada u vodu budući da je Karadžić bio upoznat, preko Šulekova orjeva 'Srbi i Hrvati', 1856. godine, s **injenicom da velik broj pisaca od 16. do 19. stoljeća, a koji pisahu na štokavštini,**

6

svoj jezik izrijekom nazivaju hrvatskim (Dominko Zlatari , Juraj Radojevi , fra Luka Terzi , Mavro Vetranovi , Lovro Šitovi Ljubušak,...) ili izjedna uju pojmove "ilirski", slovinski" i hrvatski (Jakov Mikalja, Joakim Stulli), pa se Karadži evo stajalište **ne može opravdati neobaviještenoš u** (kao što je to pokušao Vatroslav Jagi 1864. godine u tekstu 'Zasluge Vuka Stefanovi a Karadži a za naš jezik'.)"

Probrana, ali i odabrana literatura:

"Za sada, sa sigurnoš u se može re i da jesu, no stupanj utjecaja je teško odrediti: **Vuk je posjedovao više hrvatskih leksikografskih djela (rje nike i slovnice Della Belle, Mikalje, Belostenca, Stullija),[7] te književna djela pretežno slavonskih pisaca (Relkovi a, Kanižli a, Ivanoši a), te pokojega dubrova kog (kasnija izdanja Gunduli a)** - no, vjerojatno je najbliže istini da je našao u njima odre en broj rješenja koja je uporabio u stilizaciji svoga oblika jezika, no i to da je op i smjer hrvatskoga jezikoslovlja i književnosti bio stran njegovu duhu koji je idealizirao pu ki idiom, te u cjelini odbijao «gospodski» ili «varoški» oblik jezika - makar taj nastao i na štokavskom vernakularu."

Bistro srpsko selja ko mom e, kao dirigent Be kog Carskog orkestra – na koncertu

Dobri u itelji, izvrsna literatura i "nešto malo u džepu":

"Sam je Karadži tijekom rada dotjerivao jezi ni izraz, jer je bio svjestan kako nema ujedna enoga govora koji bi mogao biti jednostavno "prepisan", no ostaje injenica da je njegov ustrajni i strpljivi terenski rad u bilježenju narodnih poslovice, pjesama i pri a (**ne samo srpskih, nego i hrvatskih, crnogorskih i bošnja ko-muslimanskih**), **ali samo pod srpskim imenom**, bio pokazatelj folkloristi ke usmjerbe cijeloga njegova rada, a taj segment je i bio metom kritika obrazovanih slojeva."

Za svaki slu aj i redovito stru no usavršavanje u Be u:

"U biti, Karadži je izjedna io sve govornike štokavskoga narje ja s etni kim Srbima, postavivši temelje velikosrpske ideologije u kulturnopovijesnom obliku. Iako se ne može sam okrivljavati za te stavove (koje je, ak i u radikalnijem obliku, **zastupala rana**

7

slavistika u radovima Dobrovskog ili Šafa ika) - ostaje injenica kako Karadži **nije, ni nakon polemike s hrvatskim filozozima poput Šuleka, odstupio od svojih stajališta**, iako ih nije mogao uvjerljivo argumentirati."

"

." ("Srbi svi u svuda", sr.wikipedia.org)

Ali, ni u Srbiji nisu svi veslo sisali, znali su o emu se radi

Zbog problema s knezom Milošem Obrenovi em bilo mu je **zabranjeno tiskati knjige u Srbiji**.

Vuk je umro **u Be u 1864.** godine.

Šok još za života – sr.wikipedia.org

"

8

Moj osvrt na djelovanje Vuka Stefanovića i Karadžića:

1. Bečki Carski Dvor ga je, kao pogodna, odabrao, iako mu njemački jezik "nije ležao".
2. Bečki Carski Dvor, radi svojih ciljeva, odabrao je uvijek koji je bio voljan raditi suprotno politici svoga državnog poglavara (kneza Miloša Obrenovića), da mu se čak i zabranjuje objavljivati djela u Srbiji.
3. Vuk Stefanović Karadžić se nije, kad je došao u Beč, isticao posebnom nadarenošću, niti je imao nekih vrijednijih (zapravo ikakvih) radova, ali je o tome bio poslušan.
4. Za upitati se je li su to zapravo djela koja se pripisuju Vuku Stefanoviću i Karadžiću.
5. Vuk Stefanović Karadžić, unatoč dostupnoj literaturi, unatoč argumentima uglednih ljudi, unatoč očiglednim činjenicama, ustrajao je do kraja u "svojim" stajalištima, a to može biti samo totalna budala (to ipak nije bio) ili plaćenik: "Koliko para, toliko muzike". Čak su ga u Beču i sahranili, vjerojatno ne o trošku siromašne Kneževine Srbije.

Preuzvišeni nudi "svoje" rješenje, kao prvi violinist Be kog Carskog orkestra

William Brooks Tomljanovich: "Biskup Josip Juraj Strossmayer: Nacionalizam i moderni katolicizam u Hrvatskoj", Zagreb, 2001. godine, str. 74-77:

Završni je cilj Strossmayerova programa iz 1860. bio, ne samo izvan okvira Trojedne Kraljevine, **nego i s onu stranu granice austrijske države**. U njegovom političkom planu, kao prvo i najvažnije pitanje kojeg je valjalo riješiti u bliskoj budućnosti, istaknuto je **oslobođenje Južnih Slavena** koji su živjeli u Otomanskom carstvu. Za Strossmayera bio je to najviši cilj i za Južne Slavene i za austrijsku državu. Kad je u tome razdoblju raspravljao o "višem poslanju" Hrvatske, Slavenstva i Austrije, tvrdio je kako Turke treba prognati iz Europe. **Njegova križarska stajališta kriju glavčinu onoga što tvori Strossmayerov "jugoslavenski program"**.

O **hrvatskom zauzimanju Bosne** stalno govori kao o "proviđenju" i dijelu "misije" Austrije i Hrvatske, ime je to pitanje uzdignuto na razinu vjerskog imperativa, jer više nije riječ samo o razvoju i širenju nacije. **Šire poslanstvo Austrije**, prema Strossmayeru, određeno je njezinom ulogom kao **"predzi e krš anstva"** i neprijatelja Otomanskog carstva.

Uz tu **"visoku misiju Austrije u istočnim pograničnim područjima Europe"** stajali su **Južni Slaveni**, "koji su pozvani u najvažniju misiju Austrije".

"**Mi Južni Slaveni**, odlučni smo da uvijek iznova krenemo u moralni pohod preko Save, pa kada kucne sudbonosni čas proviđenja fizičko osvajanje tih krajeva poput zrele voćke past **e u ruke Austrije**." (Strossmayer Rechbergu, 10. studenog 1860.)

10

"Istočno pitanje može se riješiti u korist krš anstva i slobode **samo pomoću Slavenkog Juga** snažna kolikogod je moguće, krepka i orna." (Dnevnik Sabora, 5. srpnja 1861.)

Moj osvrt na rješenje koje je nudio Preuzvišeni u pitanju raspada Turskog carstva

Nedvojbeno je:

1. Preuzvišeni nudi "jugoslavenski program". Označava ga kao: "oslobođenje Južnih Slavena"; "uz visoku misiju Austrije u istočnim pograničnim područjima Europe stajali su Južni Slaveni"; "mi Južni Slaveni" i "Istočno pitanje može se riješiti u korist krš anstva i slobode samo pomoću Slavenkog Juga."

Gdje su tu Hrvati? Nigdje.

2. Preuzvišeni nudi i program: "Predzi e krš anstva". On se sastoji od sljedećeg: "nego i s onu stranu granice austrijske države", "šire poslanstvo Austrije", "visoku misiju Austrije u istočnim pograničnim područjima Europe" i "u ruke Austrije".

Gdje su tu Hrvati? Nigdje.

3. Preuzvišeni, istina, ima i nešto za Hrvate: "O hrvatskom zauzimanju Bosne stalno govori kao o proviđenju i dijelu misije Austrije i Hrvatske. Kakva je uloga Hrvatske u tome i što će Hrvatska dobiti iz tog projekta "Austrije i hrvatske" nije niti spomenuto.

Gdje su to, onda, Hrvati? Nigdje.

Precizni Nikola Stojanovi , kao "samostalni" gusla Be ko Carskog orkestra

Nikola Stojanovi poznat je kao autor članka "Srbi i Hrvati" (navodi se i pod kolokvijalnim naslovom "Do istrage naše ili vaše" = "**do nestanka našeg ili vašeg**"), koji je prvobitno objavljen u Srpskom književnom glasniku u Beogradu (br. 7 od 1. kolovoza 1902.) a potom u časopisu Srbobranu (br. 168 i 169 od 22. i 23. kolovoza 1902. godine) koji je tada kao glasilo Srpske samostalne stranke u Hrvatskoj **izlazio u Zagrebu.**

U svojem članku navodi između ostaloga sljedeće teorije:

"Srbi i Hrvati su, po mišljenju nekih, dva plemena istoga naroda; po mišljenju drugih, dva posebna naroda (narodnosti); po mišljenju trećih, jedan narod, jedno pleme. Pleme nastaje u vremenu pre ustanovljenja države, a narod nastaje u državi inicijativom jednog plemena. Ta se uloga pripisuje u našoj istoriji plemenu kojim je upravljao Stevan Nemanja, ali i iza toga imamo i suviše primera koji pokazuju da **srpske velmože nisu htele ili nisu mogle shvatiti zajednicu interesa svih krajeva**, bez koje nema govora o trajnom političkom jedinstvu. **Politički je Srbe ujedinila zajednička odbrana na Kosovu i kasnije zajednička sudbina robovanja jednoj istoj vlasti.** Kulturno jedinstvo, kome je udario temelj Sv. Sava, ogledalo se najbolje u toj veličanstvenoj odbrani i u kasnijem stapanju srpske aristokracije sa demokracijom u jednu nerazdeljivu, divnu sastavinu - demokraciju sa aristokratskim ponosom. U tom i leži važnost kosovskog boja, u tom smislu srpski poraz na Kosovu znači jednu veliku pobjedu."

Hrvati dakle nisu ni pleme ni posebna narodnost. Oni se nalaze na prelazu iz plemena u narodnost, ali bez nade da će sačinjavati ikada posebnu narodnost. **Dakle do (identitetskog) nestanka jednoga od ta dva naroda (stranke).**

Stojanovi nije nimalo sumnjao **da će u toj beskompromisnoj borbi Hrvati "podle i"**, a da će Srbi biti pobjednici, jer im to garantira i "proces opšte evolucije", "prirodna životna snaga" te konačno "nadmoćnost na

12

bojnom polju". S druge strane, tvrdio je da **Hrvati "nemaju jezika, običaja ni zajedničkog života"**, kao ni "svijesti o zajednici kojoj pripadnosti" te da "u tu im slugama gledaju ideal pa će i sami postati sluge". **Stojanovi je kasnije zdušno sudjelovao u stvaranju jugoslavenske države i nacije**, pa s dosta sigurnosti možemo predmijevati kako je cijeli jugoslavenski pothvat razumijevao kao „istragu“ Hrvata u "proširenoj otadžbini".

"...Ta se borba mora voditi do istrage naše ili vaše. Jedna stranka mora podle i. Da li će to biti Hrvati, garantuje nam njihova manjina, geografski položaj, okolnost, što žive svuda pomešani sa Srbima, i proces opšte evolucije, po kome ideja Srpstva znači napredak..."

Moj osvrt na projekt Nikole Stojanovića:

1. Radi se o jugoslavenskoj inačici srpskog projekta u onom obliku kojega je zamislio Carski Dvor u Beču. Nije to izvorni srpski projekt, nego naravno koja je u nekom vremenu odgovarala interesima pojedinih skupina srpskog društva (ne mislim pritom na Srpski Narod, nego na beogradsku aristokraciju).

2. Taj projekt podrazumijeva nestanak Hrvata, ne u fizičkom, nego u identitetskom smislu. O čemu se radi o tome da je u pitanju procjena s "višeg, službenog mjesta", da na terenu mora istragiti (u danom trenutku) bolji igrac, a to su nedvojbeno trebali biti Srbi.

3. Ostvarenju ovog projekta nije smetao (kao masa "bez glave i repa") Hrvatski Narod, nego oni njegovi slojevi koji su bili nositelji njegove identitetske pojavnosti. Zato ih je trebalo "bez pardona" ukloniti (itati: "likvidirati"), a što je i u injeno nakon 8. svibnja 1945. godine.

Moglo se čak i birati: Tezno, Huda jama, dvorište Uiteljskog fakulteta, pa i šire, uz pomoć neumornih bubnjari Bečkog orkestra

Josip Grbelja u svojoj knjizi „Uništeni naraštaj“ navodi sljedeće podatke: Hrvatska je 1940. g. imala **330 novinara**, a 1945. situacija je ovakva: 131 novinar je emigrirao u strahu od likvidacije i progona, **100 novinara dobilo je doživotnu zabranu pisanja**, 45 ih je promijenilo profesiju, 27 je dobilo pravo pisanja, a točno **38 novinara u Hrvatskoj je ubijeno dolaskom komunista**. Toliko novinara, navodi Grbelja, sve zajedno nije ubijeno u svim zemljama koje su imale profašistički režim, kazao je Baković. (facebook.com)

Moj osvrt na vizionarski projekt "Bleiburg"

Kažu: "Josip Broz Tito, iskoristivši nepažnju Engleza likvidirao je članova Hrvatske Državne Vlade i sve hrvatske intelektualce (on pametne, sposobno i poštene), koji su mu se našli pri ruci."

A ja kažem, znaju i za sudbinu Bura: "Josip je obavio posao koji su od njega naručili Englezi i ubrzo mu ga dobro platili."

Nu zašto bih samo ja imao pravo na riječ. Tu je pozvaniji od mene. Dakle:

Ima riječ Akademik Dubravko Jelenc (u predgovoru knjige – Josip Jurčević: "Bleiburg, Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima"):

"Knjiga Josipa Jurčevića o Bleiburgu, jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, dolazi pred nas u pravom trenutku. Ni šest desetljeća poslije svršetka Drugog svjetskog rata nije bilo dostatno da se u Hrvatskoj objektivno prosude kako događaji tijekom samog rata tako i oni neposredno poslije njega. U posljednje vrijeme, štoviše, nesuglasja i polemike o tim

14

zbivanjima poprimile su novi zamah i razgorjele se do stupnja koji je primjeren samo najaktualnijim političkim pitanjima.

Moglo se to dogoditi samo zato, što **hrvatska povijesna znanost u proteklih pola stoljeća nije izvršila zadaću** koja se od nje kao znanosti očekivala: da o tom kontroverznom vremenu **progovori sine ira et studio, sredstvima znanosti i jezikom objektivnosti, a ne pokornog činovnika u službi političkih interesa i ideoloških manipulatora**, koji su svojom represivnom vladavinom desetljećima onemogućili objektivni pristup povijesti, povijesti uopće a novijoj hrvatskoj povijesti naročito, da bi trajno ugušili istinu o njoj.

Ova je knjiga rezultat autorove spoznaje o dužnostima povijesničara u novim, promijenjenim uvjetima pune istraživačke slobode, ona je i plod **njegova uvjerenja, da je moć znanosti superiornija od svih proizvoljnih tvrdnji**, bez obzira na motive, kojima su te proizvoljnosti potaknute i na ciljeve, kojima bi one imale služiti."

Moj osvrt na djelovanje Bečkih čika u Hrvatskoj

Hrvati, gdje su Hrvati kao pripadnici Hrvatskog Naroda u cijeloj toj priči?

Jedni su promijenili ime, drugi su pod istragom, treći su pod zemljom. Svi oni poživaju.

"Neka im je **svima** laka Hrvatska Gruda."

NA ERTANIJE – TRE I DIO: LUD NAROD

Na ertanije kao državna na el a Srbije

Srbija po etkom 19. stolje a.

Kona no. Kara or e se riješio Turaka, na svoj na in. Tako je Srbija postala Srpska Zemlja.

Ali, ima odmah se pojavio problem:

"Ako Srbija dobro projesapi šta je ona sad? u kakvom se posloženiju nalazi? i kakvi nju narodi okružavaju? to se ona mora uveriti o tome, **da je ona mala, da ona u ovom stanju ostati ne sme**, i da ona samo **u sojuzu sa ostalim okružavaju im je narodima** za posti i svoju budu nost svoj zadatak imati mora."

Mala je. Srbija je mala. To je problem.

Problem, ali rješiv.

"Iz ovog poznanja proisti e erta i temelj srpske politike, **da se ona ne ograni ava na sadašnje njene granice**, no da teži sebi priljubiti sve **narode srpske** koji ju okružavaju." Jasno, ali ne i precizno.

Provedba Na ertanija

Iza na el a dolazi izvedba. Ona se sastoji od tri povezane radnje, a koje izgledaju ovako:

- (1) definirati objekt na koji se na el a odnose, odnosno u ovom slu aju utvrditi kako bi željena Srbija (podru no i granicama) trebala izgledati,
- (2) definirati izvore sastavnih dijelova objekta na koji se na el a odnose, odnosno u ovom slu aju utvrditi koji su to Srbiji

2

"okružuju i narodi", odnosno "narodi srpski" koji se namjeravaju pripojiti Srbiji,

- (3) definirati gornju i donju granicu veli ine i granica objekta na koji se na el a odnose, odnosno u ovom slu aju Srbije,
- (4) odrediti sredstva kojima e se osigurati ostvarenje konkretno precizno utvr enog izgleda objekta definiranog prema iskazanim na elima,
- (5) odrediti na in na koji e se osigurati ostvarenje konkretno precizno utvr enog izgleda objekta definiranog prema iskazanim na elima.

Konkretizacija Na ertanija (1) – Srbiji okružuju i srpski narodi

"Naro ito se treba izvestiti o **Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Severnoj Albaniji**. U isto vreme nužno je da se ta no poznaje i stanje **Slavonije, Hrvatske i Dalmacije** a razume se da u ovo spadaju i narodni **Srema, Banata i Ba ke**."

Konkretizacija Na ertanija (2) – Srbiji pripadaju i dijelovi (ili cjeline) okružuju ih srpskih naroda

"Kara or e je bio vojeni predvoditelj od prirode bogato obdaren i vrlo iskusan; **on nije mogao predvideti** onu preveliku vojnu važnost koju Crna Gora za Srbiju ima i koju e svagdar imati kad god se o tome stane raditi da se Bosna i Hercegovina od Turske odjele i Srbiji prisajedine."

"I Crnogorci bi onda rekli: **Srbi nisu nama pomagali** kad smo u nuždi bili, što je dokazateljstvo da nam nisu prijatelji, nego ga nas samo za sad upotrebiti žele."

"Srem, Bačka i Banat. Na prvi pogled moralo bi se misliti da Srbija sa ovim predjelima u **najprijateljskijem sojuzu stoji**;

3

budu i da su njina porekla, jezik, vjera, prava i običaji **jedni i isti sa srbskima u Srbiji.**"

Konkretizacija Načertanija (3) – gornja i donja granica projektiranih otkivanja

"1-vo. Rasuzdava jednu političko stanje zemlje, osobito partaje u njoj nalaze se; **kupi jednu beleške** po kojima bi se narod bolje upoznao i uvjstva srca njegovog, dakle tajne želje njegove saznati mogle; no pre svega **nazna i jednu** ono što se kao pripoznata i ve javno izrečena narodna potreba smatrati mora."

"3- e. So ini jednu opisanije ili karakteristiku i **spisak od najvažnijih i najve i upliv imaju i muževa**, ne izuzimaju i iz toga **ni one koji bi protivnici Srbije bili.**"

"Zbog toga se Srbija pobrinuti mora **za nov trgovački put**, koji bi Srbiju na more doveo i za nju tamo pristanište stvorio. Ovakav put samo je onaj za sad moguće an koji preko Skadra u Dardanj vodi."

Konkretizacija Načertanija (4) – sredstva koja će se koristiti pri njegovoj realizaciji

"Da bi se opredjeliti moglo šta se uiniti može i kako se u poslu postupiti ima, **mora praviteljstvo znati u kakvom se položaju svagdar nalaze narodi raznih provincija Srbiju okružavaju ih.** Ovo je glavno uslovije ta nog opredelenija sredstva."

"Ovim agentima nužno je dati nastavlenija kojim će na inom ove zemlje **obi i i proputovati.** Izme u pro eg treba treba im nazna iti koja mesta i koja lica treba naro ito da upoznadu i da izvide. Pored **materijalnih instrukcija** treba im dati i jednu obštu, glavnu instrukciju, u kojoj jednu biti sleduju e ta ke opredjeljene koje e ti ispitatelji ispuniti morati."

4

"Naravno se još ovom nastavljeniju i to dodati mora **šta svaki izaslanik o srbskoj politici za sad kazati i saobštiti sme i može**; koje i kakve nadežde probuditi sme i našto pozornost i vnanjanije osobito ondašnji prijatelja Srbije obratiti mu valja."

"Treba na to i i da se **dva naroda, isto no pravoslavni i rimokatoli eski me u sobom u svojoj narodnoj politici razumeđu i slože**, jer **samo tako** može se sa dobrim uspjehom ova politika sledovati."

"Ko god dakle ovom narodu dobra želi **on ne sme Bošnjacima nasledstveno knjaževsko dostojinstvo preporučivati.**"

"Da bi se narod katoli eskog ispovedanija od Austrije i njenog upliva odvra ali i Srbiji ve ma priljubili nužno je nato **osobito vnanjanije obrađati. Ovo bi se najbolje posti moglo posredtvom fratera ovdašnjih**, izme u kojih najglavnije trebalo bi za ideju sojedinjenja Bosne sa Srbijom zadobiti."

Konkretizacija Načertanija (5) - na in koji će se koristiti pri njegovoj realizaciji

"Za ovu cjel treba pre svega **oštroumne**, od predponjatija ne zauzete i **praviteljstvu verne ljude** kao **ispitatelje stanja ovih naroda i zemalja** poslati i ovi bi morali posle svog povratka ta no pismeno izvestije o stvari dati."

2-go. Naro ito treba paziti na vojeno stanje naroda i zemlje; kao na ratni duh, naoružanost naroda, posle islo i raspoloženje pravilne vojske; gde se nalaze ratni magazini i arsenali; gde se u zemlji proizvode ratne potrebe kao džebana i oružje; ili **od kud se dobijaju i u zemlju unose** itd.

4-to. Što se **u kojoj provinciji o Srbiji misli, šta narod od Srbije o ekuje**, i šta li ljudi od nje žele i ega se od nje boje.

5

Moj osvrt na konkretizaciju Na ertanija:

1. Na ertanije je hrabar državni kom aktu, koji se javno i previzno obznanjuju ciljevi Kneževine.

2. Na ertanije je državni ki akt kojim se nastoje zaštititi vitalni interesi Kneževine Srbije.

3. Na ertanije je državni ki akt koji nastoji oja ati Kneževina Srbija, ali ne nasilno i otkidanjem podru ja susjednih država, ak ni kad su u pitanju krajevi (Srijem, Ba ka i Banat) koje se neizravno smatra srpskim.

4. Na ertanije je državni ki akt kojim se realno sagledava stanje u okružju, posebno u Bosni i Hercegovini (glede, kako se kaže katolika, pravoslavaca i Bošnjaka), Crnoj Gori (jasno se razlikuju Srbi od Crnogoraca), Albaniji i Bugarskoj. Makedonija se ne spominje. Zadržava se oprez prema Rusiji, a nastoji se iza i austrijskog "zagrljaja".

5. Na ertanije je zaokružen projekt, iako stru no gledano odve primitivan i nesustavan, koji sadrži sve što je potrebno takvom dokumentu: ciljeve, sredstva i na in provedbe. Financiranje je jedva dotaknuto, ali ga se daje dešifrirati s obzirom na osobe koje e provoditi program i na in na koji e to initi.

6. **Na ertanije nije podloga za osvaja ki projekt.** Istina, sanja se u njemu o Dušanovom carstvu, ali se ne iznosi na in na koji ga se želi obnoviti. Realno se sagledava "situacija na terenu", gdje se uo ava neminovan raspad Turskog carstva, ali i **odlu uju a uloga Rusije i Austrije u tome kako e se plijen podijeliti.**

7. Na ertanijem se daje naputak osobama u službi upravnih tijela Srbije (odnosno osobama "**vjernim srpskoj Vladi**") o tome kako trebaju raditi na njenom u vrš enju i ja anju, a i pove anju, ako se za to pruži prilika. Metode su uobi ajene, koje koriste sve države svijeta: rad uhoda, promi ba i (financijska) pomo .

6

8. Na ertanije pretežno govori o susjednim pokrajinama kao podru jima svoga utjecaja, pri emu polazi od konkretnog interesa (Kneževine) Srbije (na primjer: trgovinski! izlaz na more, i to gdje: kod Ulcinja).

9. **U Na ertaniju nema poziva tipa "Srbi na okup", "Srbi svi i svuda", "Svi Srbi u istoj državi" i sl.** Za ljude "iste vere i obi aja" (o ito ne i posve iste s onima u Srbiji) ukazuje se na potrebu ve e suradnje, a koja (o ito) ne dolazi u potrebnoj koli ini iz Srbije. U Bosni se zna za Bošnjake (koji se iskazuju kao muhamedanci, katolici i pravoslavni, baš i ne kao Srbi), pa se ne preporu uje uhodama-informatorima **spominjanje vode e uloge Srbije** u nekom (prikrivenom) cilju koji predstoji (kad za to do e vrijeme).

10. **Hrvati uop e nisu predmet Na ertanija.** Ne primje uje se da bi se razmatralo bilo kakvo sporno pitanje s njima u svezi. Uo ava se postojanje katolika u Bosni, te važnost fratarara koji ih predvode. **Nema ni spomena o mogu nosti da bi fratrima instrukcije dolazile iz Zagreba.**

Hrvatski odgovor na Na ertanije

Jedini razlog za hrvatski odgovor na Na ertanije **bila bi Bosna.** Srbiji trebaju informacije o "Slavoniji, Hrvatskoj i Dalmaciji", ali ne zato da bi te hrvatske zemlje ona osvojila, nego isklju ivo kao o dijelu austrijskog carstva koje je itekako nazo no u rješavanju "turskog pitanja".

Me utim, takav hrvatski odgovor nije došao.

Stalno su bile aktualne i nazo ne, doduše mnoge, pri e o "bra i iste krvi", nu ne i konkretne aktivnosti da se u tom pogledu nešto u ini.

Na ertanije je složeno i napisano 1844. godine.

7

Tek 89 godina kasnije, 1933. godine, Dr. Ante Paveli (**kao osobni pogled,** a ne kao dokument zaista postoje eg društveno-politi kog ustroja!) sastavlja Na ela Hrvatskog ustaškog pokreta, a što je do danas (nažalost) jedina isprava te naravi. Povijesno Hrvatsko Državno Pravo poznato je hrvatskim politi arima (i vo ama), nešto se i koristi, ali se **nitko od njih nije usudio re i** u kojem bi se državnom obliku **ono trebalo realizirati u suvremenoj ili u dogledno budu oj stvarnosti.**

On to ini ovako:

NA ELA HRVATSKOG USTAŠKOG POKRETA

II. Hrvatski narod ima svoje izvorno povijesno ime Hrvat, pod kojim se je pojavio u davno povijesno doba, pod kojim je prije 1.400 godina došao u **današnju svoju postojbinu,** te pod kojim živi sve do danas. Toga imena ne može i ne smije zamijeniti nikakvo drugo ime.

III. **Svoju današnju postojbinu u inio je hrvatski narod ve u pradavna vremena svojom domovinom,** u njoj se trajno nastanio, s njome srastao i dao joj izvorno i naravno ime Hrvatska. To ime ne može se i ne smije se zamijeniti ni s jednim drugim imenom.

IV. Zemlja, koju je u pradavno doba hrvatski narod zaposjeo, te koja je postala njegovom domovinom, **prostire se na više pokrajina,** koje su posebna pokrajinska imena imale dijelom još prije dolaska Hrvata, a druga su pokrajinska imena nastala poslije, nu sve te pokrajine sa injavaju jednu jedinstvenu domovinu Hrvatsku, te nitko nema prava, da bilo koju od tih pokrajina svojata za sebe.

V. Hrvatski je narod u svoju **domovinu Hrvatsku** došao kao potpuno slobodan narod, i to u vrijeme seobe naroda vlastitom pobudom, te je tu zemlju osvojio i svojom za uvijek u inio.

8

Rije je (ponovit u: nažalost) isklju ivo o politi kom proglasu želja, a nikako o politi kom Business planu, kojemu je cilj oblikovanje (i o uvanje) Hrvatstva i Hrvatskog

Naroda kroz njegovu Državu Hrvatsku i odre enom (konkretno definiranom) podru ju Hrvatskih Zemalja.

Zaklju ak

1. **Ne stoje tvrdnje o protuhrvatskim nakanama** koje da bi proizlazile iz Na ertanija. Srbija je "mala", pa ju treba pove ati, ali to pove anje nikako nije predvi eno na prostoru do "Virovitice, Karlovca i Karlobaga", ako se je uop e stvarno na njega i mislilo.

2. Austrija (zapravo Be ki Carski dvor) se je kanila proširiti na Istok. Za to je tražila saveznike, pri emu nikako nije mogla izbje i Srbiju. **Tako se je Srbija uklju ila u "hrvatske poslove"**.

3. Engleska je krajem 19. stolje a, u trenutku kad joj je Njema ka postala glavnim konkurentom "na svjetskim morima", nastavila austrijskim stopama (na drugom mjestu re i u više o tome).

4. Svidjelo se to (t.j. biti na strani "Pobednika") nekima u Srbiji (ne bih rekao: iz Jagodine, nego prije iz Beograda), pa pomislili da su i oni "svetski = Božji narod". Krenuli, ali i vidjeli: **Baš i nema dovoljno Srba za tu ulogu**. Prakti ni ljudi, ipak, uvijek na u rješenje. Našli su ga i Srbi. Pri ruci su "srpske pokrajine" (nije važno jesu li Srbi u njima), Južni Sloveni i mnoge druge sli ne koještarije. Krenulo se.

5. Dakako, lako je krenuti ... Ima i za to lijeka. "Para buši, gdje burgija ne e." Srbi su dobili dodatak: **FINANCIJALNE SRBE. Uz prikladnu naknadu nestalo je Vlaha, Cincara, Cigana (oprostite: sada Roma, ali tih više nisu "sada"), pa i dijela Hrvata (ne samo onih u Vojvodini).**

9

6. **Hrvati obi no ("pod repom") pla u, ali ništa ne ine**. Smetaju im "Srbi" na Banovini, a nisu u stanju tamošnjem pu anstvo **osigurati elektri nu energiju i pitku vodu**. Ljute se na Željka Komšića, nikada ne pomišljaju i zapitati se što ti "Bošnjaci" koji su ga "izabrali" time žele pokatazi, a da pritom nisu izdvojili niti kunu za neki **glazbeni sastav šargija, "nosa zvuka" Safeta Isovi a, obnovu džamije u Fo i**. Hrvati dovedoše Janjevce u Kistanje, pa rekoše: **"Sna ite Vas, tko vas j ... - nas zanima samo Dinamo."** Okrenuo bih zato onu poznatu narodnu, ne samo hrvatsku, izreku: **"Plati guzo (Hrvati), pa pij guzo (Država Hrvatska na povijesnim prostorima)"**.

7. Austrije, one stare (osim austrijskih banaka), **više nema**. Opametili su se i Englezi (pisat u i o tome drugom prilikom). Rusi, Amerikanci, pa i Talijani, oduvijek su bili mudri i - prakti ni.

8. **Kaj nam pak moreju – Srbi! Moreju, moreju, ako se i dalje budemo budalakali**. Sjednimo opet s njima, nikad nije kasno, onako kako su to inili **Vladko Ma ek, pa i Franjo Tu man**. S Bošnjacima onako kako je to radio **Dr. Antun Radi** . S **Miloradom Pupovcem** onako kako su to radili Srbi, pa i malo pride. – **Tad, vaistinu, kaj nam pak itko more što!!!**

9. Ja opet u Zemunu, u "Šaranu"

"Konobar. Dajte i meni kilo od onoga. Od ega? Od onoga što oni tamo jedu."

Od onoga što bi (siguran sam) napisao mudri Ilija Garašanin da je kojim slu ajem danas on Hrvat:

10. Poklonjenom konju se ne gleda u zube, osim ako je poklon od još ve eg (zlo astog) konja

"Iz ovog poznanja proisti e erta i temelj hrvatske politike, da se ona ne ograni ava na sadašnje njene granice, no da teži sebi priljubiti sve narode hrvatske koji ju okružavaju."

Ne sasvim, ali ...

Sapientia sat! Pa, tko razumije, neka razumije, a za ostale i nije važno.

Hrvati kažu da su pametni. Nera to ve jednom i pokažu.